

Hoogbegaafd

en ongelukkig

Er komt steeds meer aandacht voor vroegsignalering van achterstanden in de motorische ontwikkeling en andere ontwikkelingsgebieden. Helaas geldt dit nog niet voor jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Toch is vroeg signaleren ook in het belang van deze kinderen; om latere leer- en gedragsproblemen te voorkomen.

Fanny Cattenstart en Baukje van Dijk

Foto: Karin de Roos

Circa 2,5% van de kinderen heeft een ontwikkelingsvoorsprong. Dit is een hoger percentage dan het aantal kinderen dat bijvoorbeeld de diagnose autisme krijgt. Deze 'slimme' kinderen leren heel snel. Daardoor ontstaat bij veel begeleiders het beeld dat zij geen hulp nodig hebben bij hun ontwikkeling. Niets is echter minder waar. Want juist doordat deze kinderen zo enorm snel gaan, hebben zij extra aandacht nodig bij het opbouwen van een realistisch zelfbeeld; ook moeten zij kunnen vertrouwen op een gezonde sociale ontwikkeling. Door gebrek aan signale-

ring van hun ontwikkelingsvoorsprong en te weinig interventies om hen hierin te begeleiden, raken deze kinderen geregeld in de knel.

Zelfbeeld

Kinderen ontwikkelen hun zelfbeeld onder andere door zichzelf te spiegelen aan anderen in hun omgeving. Al in de peuterleeftijd start dit kijken naar hoe andere kinderen zijn en doen. Ze leren daarvan hoe je met elkaar omgaat en waar hun eigen plek daartussen is. Voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zijn er als het ware te weinig geschikte spiegels om

in te kijken. De meeste kinderen in hun groep ontwikkelen zich anders en vinden andere dingen belangrijk. Weten we tijdig dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft, dan kunnen we op zoek gaan naar spiegels die niet 'vervormen'. Zo krijgt het kind de kans te ontdekken dat hij dan wel anders is dan leeftijdgenootjes in de directe omgeving, maar dat er zeker spiegelgaten zijn die op hem lijken.

Eenzaam en toch aangepast

Het zelfbeeld van een kind bestaat ook uit het begrijpen van zichzelf. Het is voor een kind met een flinke ontwikkelingsvoorsprong belangrijk om te weten dat zijn hersenen sneller werken dan bij andere kinderen. Hier kun je kinderen op een voor hen begrijpelijke manier over vertellen, uiteraard zonder waardeoordeel. Heeft een kind te weinig ontwikkelingsgelijken, dan bestaat de kans dat hij zich eenzaam en ongelukkig gaat voelen en zich sociaal onhandig gaat

Signaleringsinstrument

De Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong is een organisatie die zich inzet voor het jonge begaafde kind. De experts geven trainingen door het hele land over het jonge kind met een ontwikkelingsvoorsprong. Ook hebben zij een signaleringsinstrument ontwikkeld: Knappe Kleuters. Informatie: www.expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl

gedragen. Natuurlijk moet het kind zich houden aan de groepsregels, maar aanpassingen mogen nooit ten koste gaan van wie hij is. Het is belangrijk te voorkomen dat het kind zich gaat aanpassen aan een lager niveau (onderpresteren). Het moet de kans krijgen zich doorgaand te ontwikkelen tot een blijde peuter of kleuter. Vroegsignalering draagt dus bij aan een gelukkiger kind.

Uitdagen moet

Kinderen komen al heel jong voor uitdagingen te staan, bijvoorbeeld op het moment dat ze leren lopen en fietsen. Kinderen met een flinke ontwikkelingsvoorsprong leren lichamelijke vaardigheden vaak vooral door de bewegingen rationeel te benaderen: ze proberen ze te begrijpen. Pas wanneer de theorie in het koppie klaar is, voeren ze de actie uit. Daarmee slaan ze het fysieke oefenen grotendeels over. En daar zit de crux: oefenen is juist een heel belangrijke vaardigheid!

Ellendig en moe

Rick van 3,5 ging elke dag op het kinderdagverblijf langdurig op de deurmat liggen. Hij voelde zich ellendig, hoewel onderzoek uitwees dat hij kerngezond was. Uit een IQ-test bleek dat Rick een extreem slim jongetje was. Ook op sociaal gebied bleek hij een voorsprong te hebben en zijn interesses leken beter te passen bij oudere kinderen. Daardoor wees alles erop dat een vervroegde start van Rick op de basisschool goede kans van slagen had. Daar heeft hij nu gelukkig ontwikkelingsgelijken om zich heen. Voor Rik was dit de aanpassing die nodig was.

Oefenen bestaat uit vallen, opstaan, doorzetten, doelgericht bezig zijn, frustratietolerantie opbouwen: allemaal vaardigheden die het kind later in het leven nodig zal hebben om gelukkig en tevreden te kunnen zijn.

Vaak zijn ouders heel trots als hun slimme zoontje of dochtertje dingen razendsnel onder de knie heeft. Deze 'snelheid' heeft echter een keerzijde, want... leert dit kind wel om door te zetten als het niet direct lukt of om te gaan met de teleurstelling die een mislukking met zich meebrengt? Het is dus van groot belang om begaafde kinderen al jong de kans te geven om te oefenen met iets wat hun echt moeite kost om onder de knie te krijgen. Daarmee voorkom je onder andere dat het faalangst ontwikkelt en onder het niveau gaat presteren waar het eigenlijk hoort. En deze interventie kun je alleen inzetten als je op de hoogte bent van de ontwikkelingsvoorsprong van het kind: vroegtijdig signaleren van die voorsprong is dus van groot belang.

Serius nemen

Fysiek gezien is een hoogbegaafd kind nog jong, maar in zijn hoofd vaak niet. Een kind van twee jaar dat alle kleuren en kleurnuances al kent, tot twintig kan tellen en letters herkent heeft een voorsprong van twee jaar. Dit kind kun je niet op dezelfde manier aanspreken als een 'gemiddeld' kind van twee. Verstandiger is een dergelijk kind te benaderen op zijn ontwikkelingsniveau. Het kind

voelt zich dan serieus genomen en begrepen. Zo ontstaan er veel minder conflicten en is er een plezierige, respectvolle verstandhouding.

Win-winsituatie

Vroeg signaleren van hoogbegaafdheid biedt de beste kans op een gezonde ontwikkeling, een goede start en een positief zelfbeeld. Voor de peuterspeelzaal, het kinderdagverblijf en de school betekent dit dat men beter leert inspelen op de behoeftes van het kind en het voorkomen van problemen. Uiteraard moet je iedere situatie per kind bekijken. Soms is verbreden en verdiepen bij leeftijdsgenoten beter dan versnellen. Overigens is verbreden en verdiepen in alle gevallen in meer of mindere mate nodig.

In de praktijk hebben ook veel andere kinderen baat bij de gunstige omgeving die ontstaat als er meer uitdaging wordt geboden en als snelle kinderen lekker in hun vel zitten. Het hele groepsproces gaat er op vooruit. Een win-win-situatie in zijn puurste vorm.

auteursinformatie

Fanny Cattenstart (Grip op Talent) en Baukje van Dijk (Knappe Koppies Coaching), beiden ervaringsdeskundig, zijn Experts Begaafdheid bij de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong, zie www.expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl.